

Bilaga 2 | Regler för djurhållning

Djurskyddslagen (1988:534), Djurskyddsförordningen (1988:539), Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om djurhållning inom lantbruket m.m., samt Djurskyddsmyndighetens föreskrifter (DFS 2007:6) och allmänna råd om hästhållning (L101). I anslutning till djurskyddsföreskrifterna samt till Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2013:14) om förebyggande och särskilda åtgärder avseende hygien m.m. för att förhindra spridning av zoonoser och andra smittämnen (K112), har man utfärdat allmänna råd.

Nya bestämmelser som ersätter L100

Jordbruksverkets har beslutat om nya bestämmelser för lantbrukets djur (nötkreatur, gris, får, get, fjäderfä och kanin), vilka trädde i kraft 1 december 2017. Bland annat har en uppdelning av bestämmelserna gjorts, så att varje djurslag har fått en egen författning.

- SJVFS 2017:24 (L104) nötkreatur
- SJVFS 2017:25 (L106) gris
- SJVFS 2017:26 (L107) får
- SJVFS 2017:27 (L109) get
- SJVFS 2017:28 (L111) fjäderfä
- SJVFS 2017:29 (L112) kanin

Syftet med allmänna råd är att visa hur man kan eller bör bete sig för att nå upp till det krav som det allmänna rådet är kopplat till. Andra förfaringsätt än det som det allmänna rådet anger kan alltså godtas, förutsatt att kravet i paragrafen uppnås.

ALLMÄNNA RÅD FÖR ALLA DJURSLAG

Utrymme, inredning och utrustning

- Djurstallar bör utformas så att flyttning, transport och utlastning av djuren underlättas. Drivgångar bör ha släta ytor utan skarpa hörn. Speciella utlastningsrum eller boxar bör inrättas vid behov. Lastrampers lutning bör vara så liten som möjligt.
- Lantbrukets brandskyddskommittés rekommendationer bör följas vid nybyggnad och större om- och tillbyggnad av stall. Rekommendationerna är i allmänhet även försäkringsvillkor.
- Under den kalla årstiden bör liggytorna i stallar med utomhusliknande klimat vara försedda med bädd av halm eller annat skyddande material som är lämpligt för djuren.
- För grisar och lösgående nötkreatur utom utegångsdjur bör utrymme för djur som behöver särskild vård kunna hysa minst vart 25:e djur. För får, getter bundna nötkreatur och utegångsdjur bör utrymmet kunna hysa minst vart 50:e djur. För utegångsdjur eller djur som hålls på bete bör utrymmet vara placerat eller kunna iordningställas så att det är tillgängligt inom en halvtimma för det djur som behöver tas omhand i utrymmet. Ett behandlingsutrymme som kan värmas upp bör utformas så att uppvärmning till minst 10 °C kan ske inom en timma.

Stallklimat och luftkvalitet

- Även stallar med mekanisk ventilation utan krav på larm bör vara utrustade med en larmanordning som varnar för övertemperaturer, strömavbrott och fel på larmanordningen om ett ventilationsbortfall bedöms kunna medföra lidande för djuren.

Betesmarker och rastgårdar

- En ligghall för utegångsdjur bör bestå av tre väggar och tak. Den öppna långsidan bör i normalfallet ha söderläge. Om en ligghall inte har en öppen sida bör den ha flera öppningar för att undvika att ranghöga djur hindrar övriga djur från att gå in i eller ut ur ligghallen.
- Drivning av djur bör inte ske genom koppling till fordon.

Smittskyddsåtgärder och hygien, alla djurhållare

- Samtliga personer som vistas i anläggningen bör informeras om smittskyddsåtgärder och hygien.
- Samtliga personer som vistas i anläggningen bör uppmanas att tvätta och desinficera händerna både före och efter djurkontakt och vistelse i anläggningen samt före intag av livsmedel.
- Torkmöjlighet av engångskaraktär bör erbjudas (även om det inte rör sig om en besöksverksamhet), exempelvis pappershanddukar alternativt varmluftstork.
- Kravet på varmt och kallt vatten för handtvätt kan uppfyllas genom tillfälliga lösningar vid behov.

Smittskyddsåtgärder och hygien vid besöksverksamhet

- Hänsyn bör tas till olika besökares möjlighet att ta till sig information och behov av uppsikt från ansvarig personal.
- Intag av livsmedel bör inte ske i lokaler eller i närheten av djurens miljö där det finns risk för att livsmedel kontamineras med gödsel och besökare bör informeras om vikten av handtvätt före intag av livsmedel.
- Obehandlad mjölk eller produkter framställda av obehandlad mjölk bör inte erbjudas till besökare.
- Besöksreglerna bör upprättas i samråd med anläggningens veterinär.
- Om besöksverksamheten är omfattande eller om det finns anställd personal i verksamheten bör besöksreglerna finnas skriftligt så alla kan ta del av dessa.
- Pappershanddukar alternativt varmluftstork bör användas.
- Verksamheter som tar emot barngrupper regelbundet samt verksamheter som tar emot många besökare bör även ha varmt vatten.
- Blankett för anmälan av besöksverksamhet till länsstyrelsen finns på Jordbruksverkets hemsida www.jordbruksverket.se och kan användas vid anmälan.

NÖTKREATUR

Tillsyn och skötsel

- Kor bör alltid ges tillfälle att slicka sina nyfödda kalvar.
- Kalvar bör tidigast flyttas till en annan djurbesättning då de uppnått en månads ålder och en för rasen och åldern normal vikt. De bör vidare förberedas inför flyttningen genom att foderstaten ett par veckor dessförinnan anpassas till mjölkersättning, kraftfoder och hö. Avvanda kalvar som ska flyttas till annan djurbesättning bör ha varit avvanda minst två veckor innan de flyttas
- Nötkreatur bör vara avhornade.
- Unga djur bör vänjas vid det djurhållningssystem de ska hållas i som vuxna.
- Kvigor bör senast från det att de uppnått en ålder av fem månader hållas på ett sådant sätt att risken för betäckning minimeras.

Stallmiljö

- För nötkreatur som är äldre än en månad bör liggplatsen vara försedd med strö.

Utrymme, inredning och utrustning

- I besättningar där kalvar som är yngre än 2 veckor hålls i ensambox, bör mellanväggarna i boxen vara täta från boxgolvet och upp till en höjd av 0,8 meter.
- I ett stall för bundna nötkreatur bör det finnas en båsavskiljare mellan minst vartannat djur.
- I lösdriftstallar för mjölkkor bör det finnas klövbåd.
- Det bör finnas minst en plats i kalvningsbox per påbörjat antal kor i besättningen enligt följande:
- Det bör finnas minst en plats i kalvningsbox per påbörjat antal kor i besättningen enligt följande:
  1. 45 kor vid jämn kalvningsfördelning över hela året
  2. 35 kor vid jämn kalvningsfördelning över 9 månader
  3. 25 kor vid jämn kalvningsfördelning över 6 månader
  4. 15 kor vid jämn kalvningsfördelning över 4 månader
  5. 10 kor vid jämn kalvningsfördelning över 2 månader.
- För besättningar där kalvning sker koncentrerat sommartid och är planerad att ske på betesmarken, bör det finnas minst en plats i kalvningsbox per påbörjat 50-tal djur som ska kalva under den perioden.
- En kalvningsbox som är avsedd för en ko eller kviga bör rengöras noggrant samt förses med nytt strö mellan varje kalvning. Kalvning i gruppbox bör ske omgångsvis. Djurgruppen bör inte vara större än att beräknade förlössningar inträffar inom loppet av tio dagar. Kalvningsplatsen bör i detta fall rengöras noggrant samt förses med nytt strö mellan varje djuromgång.
- Omgångsuppfödning bör tillämpas vid uppfödning av växande nötkreatur. Vid omgångsuppfödning i mottagningsstall bör kalvgruppen hållas i mottagningsstallet minst fem veckor efter det att det sist insatta djuret sattes in. Ett uppfödningstall för djur som tagits emot i mottagningsstall bör inte inhysa fler än 300 djur.
- Tvärgångar genom liggbåsrader bör för vuxna djur vara 0,9 m om djuren inte ska gå i bredd och minst 1,6 m om djuren ska gå i bredd. För ungdomdjur som inte ska gå i bredd bör tvärgångarna vara 0,6 – 0,7 m för djur $\leq$ 250 kg och 0,7 – 0,8 m för djur $>$ 250 kg. Tvärgångarna bör placeras så att återvändsgångar undviks.

Bete och betesdrift

Det allmänna rådet om djurtäthet på betesmarken är borttagna. Särskilda skäl till att medge undantag från kravet på bete för nötkreatur som hålls för mjölkproduktion kan anses föreligga för djurhållare med mjölkkor om dispensmyndigheten efter en uttömmande utredning kan konstatera:

- Att det inte finns godtagbara drivningsvägar till betesmarken och inte heller förutsättningar att anlägga sådana vägar.
- Att drivningsvägen mellan bete och mjölkkningsplats överstiger en kilometer.
- Att det inte finns mark där bete är anlagt eller kan anläggas på ett godtagbart sätt.

Mycket god stallmiljö bör vara intygad av en sakkunnig person, såsom en byggnadsrådgivare vid länsstyrelsen, och anses föreligga endast om maximiventilationen minst uppfyller rekommendationerna i Svensk Standard SS 951051, inredningen håller god standard och stallet i övrigt väl uppfyller gällande djurskydds krav. Mycket god djurhälsa enligt samma punkt bör vara intygad av en veterinär med kännedom om hälsoläget i besättningen och anses föreligga endast om sjukdomsfrekvensen är låg och skötseln av djuren är god. Kravet på motion under två månader bör anses vara uppfyllt endast om djuren hålls i lösdriftssystem där de kan röra sig helt fritt eller om de får regelbunden daglig motion på annat sätt.

GRISAR

Skötsel

- Uppfödning av växande grisar bör ske omgångsvis. Grisar som väger mindre än 20 kg bör inte föras samman med grisar från andra besättningar. Smågriskullarna bör efter eventuell kulltjämnning hållas samman under tillväxttiden. En gris som har nedsatt förmåga att hävda sig i en smågriskull bör dock avlägsnas och inhysas i en miljö som är bättre anpassad för grisen.
- Strömedel till grisar bör innehålla material som grisarna kan böka i, undersöka och tugga. Vid uppfödning i konventionell grisningsbox bör strömedlet också ge ett skyddande liggunderlag för suggan och smågrisarna under smågrisarnas första levnadsvecka.

- Utgödslingssystemet i stallavdelningar med konventionella gräsningsboxar bör vara avpassat för hantering av stora strömmängder.

Utrymme, inredning och utrustning

- Slaktgrisstallar bör vara utrustade med duschar eller andra anordningar som kan ge djuren svalka under den varma årstiden. Värmeisolerade stallar för växande grisar bör vara utrustade med anläggning för tillskottsvärme under den kalla årstiden.
- Främre delen av båsavskiljarna i ätbås och foderliggbås bör vara täta.
- Grisar som hålls utomhus under den varma årstiden bör ha tillgång till gyttjebad.

FÅR

- Lamningsboxar för tackor med fler än två lamm eller för tackor av tung ras bör vara minst 1,5 x 1,5 m.

GETTER

- Getter bör vara avhornade eller försedda med skydd på hornspetsarna för att förhindra stångningsskador.
- En killningsbox bör vara minst 1,0 x 1,2 m.
- I gemensambox bör båsallens längd vara minst 1,0 m. Båsallens högsta höjd över golvet bör vara 0,55 m.

VÄRPHÖNS OCH UNGHÖNS

- Värphöns i bursystem bör vara uppfödda i bursystem för unghöns. Frigående värphöns bör vara uppfödda som frigående unghöns. Unghöns uppfödda i bursystem bör inte användas som frigående värphöns i flervåningssystem.
- Värphöns bör ha en sammanhängande mörkerperiod på minst åtta timmar per dygn.
- Strömedel med grov struktur, såsom exempelvis kutterspån, bör inte användas i bursystem.
- Stallar för fler än 2 000 djur bör vara utrustade med ett reservverk.
- Stallar med gödseldrainerande golv som var i bruk före den 1 augusti 2007 samt sådana ny-, till- eller ombyggda stallar som inte omfattas av förprövningsplikt bör ha ett utgödslingssystem som medger att regelbunden utgödsling kan ske under det gödseldrainerande golvet.
- Utgödsling under gödseldrainerande golvytor bör ske minst 2 gånger per vecka.

SLAKTKYCKLING, KALKONER, ANKOR OCH GÄSS

- Stallar för fler än 2 000 djur bör vara utrustade med reservverk.
- Om en slaktkyckling uppvisar svårigheter att gå, eller i övrigt visar tecken på skada eller sjukdom bör den avlivas.
- Ankor och gäss bör ha tillgång till badvatten.

Avelsdjur inom slaktkycklingproduktionen

- Sittytan för avelsdjur mellan 1,6 - 3,0 kg bör inte understiga 160 cm²/kg och för avelsdjur mellan 3 - 5 kg inte understiga 115 cm²/kg.
- Stallar med gödseldrainerande golv bör ha utgödslingssystem som medger att regelbunden utgödsling kan ske under det gödseldrainerande golvet.
- Utgödsling under gödseldrainerande golvytor bör ske minst 2 gånger per vecka.
- Avelsdjuren bör ha en sammanhängande mörkerperiod på minst åtta timmar per dygn.

KANIN

Tillsyn och skötsel

- Miljöberikning kan bestå av anordningar som ger kaniner möjlighet att klättra på, hoppa upp på, krypa under eller stimulerar födosöksbeteende. Även möjlighet för visuell kontakt med andra kaniner bör finnas.
- Gnagmaterial bör göras av färska grenar eller kvistar med bark.
- Bomaterial bör bestå av halm eller hö.
- Angorakaniner bör klippas minst en gång var tredje månad.
- Tidpunkten för, och tillvägagångssättet vid sammanförandet av djur till par eller grupp bör väljas med hänsyn till djurets ålder och kön samt andra omständigheter.
- Par och grupper av kaniner bör sättas samman av unga djur och hållas oförändrade. Vuxna kaniner bör sammanföras på en plats som är okänd för alla. Vid ett sammanförande bör även förvaringsutrymmet eller inredningen ändras. Vuxna honor med diande ungar bör inte sammanföras i nya grupper. En grupp bör inte bestå av fler än tio vuxna djur. Kaniner som hålls i par eller grupp bör ha tillgång till gömställen eller föremål som ger dem möjlighet att komma utom synhåll för varandra. Ungdjur bör hållas kullvis och könsorteras innan 12 veckors ålder.

- Kaninungar bör efter avvänjningen hållas kullvis
- Ungdjur bör könsorteras senast vid 12 veckors ålder.

Stallmiljö

- Strömedel till angorakaniner bör utgöras av halm. Strömedel bör finnas i sådan mängd att kaninens behov av att gräva tillgodoses.

Utrymmen och utrustning

- Anläggningen bör sektioneras, så att avelsdjur, dräktiga och digivande honor kan hållas åtskilda från växande djur och djur som föds upp till slakt.
- Boxväggar i boxar utan lock bör vara minst 1,20 m höga. Avståndet mellan bursystem placerade mot varandra bör vara minst 1,40 m.

HÄSTAR

Allmänna råd

- Hästar bör hållas tillsammans med artfränder.
- Förflyttning av hästar bör inte ske genom koppling till motorfordon.
- Hästarnas känselhår bör inte klippas av eller på annat sätt avlägsnas annat än av veterinärmedicinska eller funktionella orsaker. Med känselhår avses de speciella, hårda hårstrån på mule och runt ögonen som hästen använder för sin känsel.
- Följande metoder utgör exempel på när fölets psykiska och fysiska hälsa kan vara tillgodosedd vid avvänjning:
- Täcken bör enbart användas vid behov och då huvudsakligen som skydd mot kyla, väta eller insekter.

Byggnader och förvaring

Fritt öppningsmått i boxdörr och stalldörr bör vara minst 1,2 x 2,2 m.

- Stallgångar bör ha minst följande bredd:
  - bakom hästar som hålls i spilta 3,0 m
  - mellan två spiltrader i ridskolestall 3,5 m
  - mellan två boxrader eller boxrad och vägg 2,5 m
  - mellan två boxrader när anspänning sker i stallgången 3,5 m

Boxväggar och skiljeväggar mellan spiltor bör vara utformade så att:

- Utrymmen för hästar som behöver särskild vård eller behandling bör kunna hysa minst var 25:e häst.
- Ätspiltor i lösdriftssystem och spiltor i foderstationer bör vara försedda med en avskiljningsanordning bakom hästarna.
- Hästar bör ha fri tillgång till dricksvatten. Automatiska vattenkoppar bör ha ett flöde på minst 6 liter per minut. För hästar som vintertid hålls i utrymmen där temperaturen sjunker under noll grader bör vattningssystemet frostskyddas.
- Hästar som går i skrittmaskin bör hållas under uppsikt.

Rastning och utevistelse

- Elstängsel bör utformas så att materialet brister om en häst fastnar.
- Hästar som ska hållas som utgångshästar bör, för att utveckla en lämplig hårrem, vänjas vid utevistelsen i god tid före den kalla årstiden.
- En ligghall för utgångshästar bör ha en öppen sida eller flera större öppningar för att undvika att ranghöga hästar hindrar övriga hästar från att gå in i eller ut ur ligghallen. Den öppna sidan och större öppningar bör i normalfallet ha söderläge.